

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Alicja Wiśniewska
-----------------	-----------------------

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2019 roku w Suwałkach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Skarbu Państwa 22 (...) Oddział (...) w O.

przeciwko S. Z.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego S. Z. od wyroku Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 22 października 2018 roku, sygn. akt I C 390/18 upr.

I. Zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że:

1) oddala powództwo;

2) zasądza od powoda Skarbu Państwa 22 (...) Oddział (...) w O. na rzecz pozwanego S. Z. kwotę 900 zł (dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. Zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 450 zł (czteryście pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem II instancji.

SSO Alicja Wiśniewska

Sygn. akt: I.Ca.2/19

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa 22 (...) Oddział (...) w O. w pozwie skierowanym przeciwko S. Z. domagał się zasądzenia od pozwanego na jego rzecz kwoty 1.808 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 29 kwietnia 2015 roku do dnia zapłaty oraz zasądzenia od pozwanego na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko powód wskazał, iż pozwany był żołnierzem zawodowym i w związku z tym nabył uprawnienie do świadczenia pieniężnego w postaci równoważnika pieniężnego za umundurowanie i wyposażenie nie wydane w naturze. Świadczenie to zostało wypłacone przez powoda w dniu 26 marca 2015 roku, zaś w 2018 roku stwierdzono, że świadczenie wypłacone pozwanemu było dokonane w nieprawidłowej wysokości, tj. 2.332 zł, a więc w wysokości zawyżonej o kwotę 1.808 zł. Do pozwanego skierowano wezwanie do zapłaty. W odpowiedzi, S. Z. podniósł zarzut przedawnienia oraz zarzut pozostawiania w trudnej sytuacji majątkowej i materialnej. Wskazał także, iż nie jest już żołnierzem zawodowym. W ocenie powoda, zarzut przedawnienia nie

jest uzasadniony, gdyż ustawa o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy nie ma na gruncie niniejszej sprawy zastosowania, gdyż pozwany nie wyrządził szkody powodowi, a doszło do bezpodstawnego wzbogacenia, do którego zastosowanie mają przepisy ustawy Kodeks cywilny i Kodeks postępowania cywilnego, w tym przepisy dotyczące okresu przedawnienia roszczeń Skarbu Państwa.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 17 maja 2018 roku, sygn. akt: I.Nc.287/18, Sąd Rejonowy w Augustowie I Wydział Cywilny uwzględnił żądanie pozwu w całości, orzekając jednocześnie o kosztach procesu.

Od powyższego orzeczenia pozwany S. Z. wniósł sprzeciw zaskarżając je w całości i zgłaszając zarzut przedawnienia roszczenia głównego, zaś z ostrożności procesowej – na wypadek niepodzielenia przez Sąd orzekający zarzutu przedawnienia dotyczącego roszczenia głównego – zgłosił zarzut przedawnienia roszczenia odsetkowego. Nadto pozwany domagał się zasądzenia od powoda na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając swe stanowisko wskazał, iż wypłacona w dniu 26 marca 2015 roku kwota 2.332 zł stanowiła równoważnik pieniężny za umundurowanie i wyposażenie nie wydane w naturze. W 2018 roku powód we własnym zakresie stwierdził, że świadczenie wypłacone pozwanemu było zawyżone o kwotę 1.808 zł. Pozwany podkreślił, iż powód w wezwaniu skierowanym do niego z dnia 19 marca 2018 roku, jako podstawę prawną dochodzonego roszczenia powołał się na zapisy ustawy z dnia 25 maja 2001 roku o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy – na podstawie tychże zapisów ustawowych zwrócił się z wnioskiem o dobrowolny zwrot wypłaconego równoważnika. Jednak na etapie sądowym, jako podstawę prawną dochodzonego roszczenia powód wskazuje przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Takie działanie powoda, w ocenie pozwanego, jest nie tylko nieprawidłowe, ale również niesprawiedliwe i służy obejściu prawa, tj. uniknięciu przez powoda negatywnych konsekwencji związanych z uniknięciem przedawnienia roszczenia na podstawie obowiązujących przepisów, mających zastosowanie w niniejszej sprawie. Pozwany nie kwestionuje faktu otrzymania od powoda świadczenia we wskazanej wysokości, jednak roszczenie to jest przedawnione. Pozwany do dnia otrzymania wezwania z dnia 19 marca 2018 roku, nie był w żaden sposób informowany o konieczności zwrotu otrzymanego równoważnika pieniężnego i był w sposób uzasadniony przekonany, że otrzymał należne mu świadczenie.

Wyrokiem z dnia 22 października 2018 r., w sprawie sygn. akt: I.C.390/18 upr., Sąd Rejonowy w Augustowie I Wydział Cywilny zasądził od pozwanego S. Z. na rzecz powoda Skarbu Państwa (...) (...) Oddziału (...) w O. kwotę 1.808 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 07.04.2018 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II), zasądził od pozwanego S. Z. na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w Augustowie) kwotę 30 zł tytułem opłaty, od uiszczenia której powód był zwolniony z mocy ustawy (pkt III) oraz zasądził od pozwanego S. Z. na rzecz powoda Skarbu Państwa 22 (...) Oddziału (...) w O. kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt IV).

P. ż sze rozstrzygni ę cie zapad ł o w oparciu o nast ę puj ą ce ustalenia faktyczne i rozwa ż ania prawne:

S. Z. został powołany do zawodowej służby wojskowej w dniu 05.08.2013 r. Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami wydanymi na podstawie art. 137b ust. 4 pkt 1 z dnia 11.09.2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, w/w żołnierz nabył uprawnienia do otrzymania równoważnika pieniężnego od dnia powołania do zawodowej służby wojskowej. W marcu 2015 r. pozwanemu został naliczony równoważnik pieniężny w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze w wysokości 2.332,00 zł. Równoważnik w tej wysokości został wpłacony na konto żołnierza w dniu 26.03.2015 r. Jednakże od powołania st. szer. S. Z. do dnia 31.12.2014 r. upłynęło szesnaście miesięcy, zatem zgodnie z § 20 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 15.01.2015 r. w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących żołnierzom zawodowym oraz żołnierzom pełniącym służbę kandydacką w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze, szeregowemu (marynarzowi) zawodowemu, któremu w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 137b ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych upłynął osiemnasty miesiąc zawodowej służby wojskowej, równoważnik, o którym mowa w § 3 ust. 1, wypłaca się w 2015 r. w wysokości

określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia w lp. 5 pkt 2., pozwanemu przysługiwał równoważnik pieniężny w kwocie 524 zł. W 2018 r. powód Skarb Państwa 22 (...) Oddział (...) w O. stwierdził, że świadczenie wypłacone pozwanemu było dokonane w nieprawidłowej wysokości, bowiem różnica pomiędzy nienależnym równoważnikiem, a kwotą wypłaconą pozwanemu wynosiła 1.808 zł. W dniu 19.03.2018 r. powód wezwał pozwanego do dobrowolnego zwrotu nadpłaconego w marcu 2015 r. równoważnika pieniężnego za niewydane przedmioty umundurowania i wyposażenia w wysokości 1.808,00 zł w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Pozwany zapoznał się z treścią w/w wezwania, nie zaprzeczył okolicznościom dotyczących otrzymanej nadpłaty, a jedynie podniósł zarzut przedawnienia, powtórzony następnie w sprzeciwie od nakazu zapłaty. Pozwany informacyjnie słuchany na rozprawie w dniu 05.09.2018 r., potwierdził otrzymaną kwotę. Wskazał, iż po 3 latach organ gospodarczy zwrócił się o zwrot nadpłaconej kwoty, jednak pieniądze te zostały spożytkowane. Podniósł, iż jest osobą bezrobotną i nie stać go na zwrot tej kwoty. Sąd I instancji podkreślił, iż ustawa z dnia 11.09.2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych określa m.in. zasady otrzymania uposażenia i innych należności pieniężnych przez żołnierzy zawodowych (art. 1 pkt 4 ustawy). W myśl art. 137b ust. 6 pkt 1 w/w ustawy Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia wysokość równoważników pieniężnych przysługujących żołnierzom zawodowym i żołnierzom pełniącym służbę kandydacką w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie, niewydane w naturze, w tym za czyszczenie umundurowania i wyekwipowania oraz wykonywanie haftów dla żołnierzy zawodowych, przypadki i tryb otrzymywania, zmniejszania, wstrzymywania i wznawiania wypłaty tych równoważników, warunki, tryb i terminy ich wypłacania, a także organy właściwe w tych sprawach. W ocenie Sądu I instancji, na gruncie przedmiotowej sprawy nie można pominąć kluczowej dla rozstrzygnięcia kwestii, iż podmioty sporu nie są związane stosunkiem administracyjnym, lecz zachodzi między nimi więź, w której posiadają równy status. Sprawa dotyczy nie żołnierza, ale byłego żołnierza, który nie służy już w 9. Pułku Rozpoznawczym L., a obecnie pełni służbę w 1. (...) Brygadzie O. Terytorialnej w B.. W tych okolicznościach pozwany jest osobą cywilną, która podlega rygorom przepisów Kodeksu cywilnego i Kodeksu postępowania cywilnego, zatem przepisy w/w ustawy nie mogą być stosowane.

Przytaczając orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w G. i Sądu Apelacyjnego w Katowicach, jak również treść art. 405 k.c., art. 410 § 1 i 2 k.c. i art. 411 k.c., Sąd I instancji w pierwszej kolejności odniósł się do zarzutu przedawnienia roszczenia podniesionego przez pozwanego, którego na gruncie niniejszej sprawy nie uwzględnił. Do roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia mają zastosowanie ogólne terminy przedawnienia. Ogólny termin przedawnienia roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia oznaczony winien być zatem na dziesięć lat, a w przypadkach, gdy (co nie miało miejsca w niniejszej sprawie) roszczenia mogą być zakwalifikowane jako pozostające w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, właściwy termin przedawnienia wynosi trzy lata (art. 118 k.c.). Biorąc pod uwagę termin przedawnienia 6-letni, przedawnienie również nie nastąpiło. Sąd Rejonowy wskazał następnie, iż pozwany był uprawniony do otrzymania świadczenia w postaci równoważnika pieniężnego za umundurowanie i wyposażenie niewydane w naturze, które jedynie otrzymał w nienależytej wysokości, gdyż jako żołnierzowi zawodowemu pełniącemu służbę przez okres szesnastu miesięcy, przysługiwało świadczenie w wysokości 524,00 zł, natomiast pozwany otrzymał świadczenie w wysokości należnej żołnierzom posiadającym staż służby powyżej osiemnastu miesięcy.

Sąd I instancji przyjął, iż wbrew twierdzeniom pozwanego, przedmiotem niniejszego powództwa jest nienależne świadczenie, otrzymane bez podstawy prawnej przez niego. Pozwany, po otrzymaniu równoważnika w zawyżonej wysokości, nie zakwestionował wysokości otrzymanego świadczenia, jedynie spożytkował je na bieżące wydatki. Zawyżona kwota, która wpłynęła na rachunek bankowy pozwanego, nie mogła zostać przez niego niezauważona. Kwoty równoważników są powszechnie dostępne, każdy z żołnierzy ma dostęp do opublikowanych przepisów prawa, zatem pozwany powinien dochować należytej staranności i zapoznać się z treścią przepisu wskazującego, w jakiej wysokości przysługuje mu świadczenie.

W tych okolicznościach, zdaniem Sądu Rejonowego, pozwany winien liczyć się z koniecznością zwrotu nienależnego świadczenia. Nie można, bowiem zaakceptować sytuacji, gdy nawet po dłuższym okresie czasu, pozwany nie będzie zobowiązany do dokonania zwrotu świadczenia, jeśli otrzymał je w sposób nieuzasadniony. W tych okolicznościach,

zdaniem Sądu I instancji, powództwo było uzasadnione, zaś zawyżona kwota, którą pozwany otrzymał, powinna zostać powodowi zwrócona na podstawie art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c..

O odsetkach orzeczono w oparciu o przepis art. 481 § 1 k.c.. O kosztach procesu zaś orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. art. 94 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2018.300 j.t.) w zw. z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1667 zm.) obciążając kosztami procesu w całości stronę pozwaną, bowiem oddalenie powództwa dotyczyło nieznacznej części żądania strony powodowej.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany S. Z., zaskarżając go w części, tj. w zakresie punktu I, III i IV w całości i zarzucając Sądowi Rejonowemu naruszenie:

1. art. 410 k.c. w zw. z art. 8a ustawy z dnia 11.09.2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. 2018, poz. 173 z późn.zm.), poprzez przyjęcie, że roszczenie powoda powinno przedawniać się w terminie 6-cioletnim, podczas gdy świadczenie udzielone przez powoda zostało wydane na podstawie cyt. ustawy o służbie wojskowej żołnierzy, która zawiera zapisy szczególne w stosunku do przepisów Kodeksu cywilnego, zgodnie z którymi roszczenia - w tym roszczenie, którego dochodzi powód w niniejszym postępowaniu - przedawniają się w terminie trzyletnim, której to okoliczności Sąd I instancji w ogóle nie wziął pod uwagę i nie odniósł się do niej na etapie wyrokowania;

2. § 6 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących żołnierzom zawodowym oraz żołnierzom pełniącym służbę kandydacką w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze w zw. z art. 118 k.c., poprzez pominięcie okoliczności, że żołnierzowi zawodowemu równoważnik za niewydany w naturze ubiór jest wydawany w odstępach rocznych, a więc w przypadku uznania, że termin przedawnienia powinien być ustalany w oparciu o przepisy Kodeksu cywilnego należałoby przyjąć, że świadczenie otrzymane przez niego miało charakter świadczenia powtarzalnego i okresowego, a w konsekwencji - jego termin przedawnienia powinien wynosić 3 lata;

3. art. 409 k.c., polegające na błędnym przyjęciu, że pozwany powinien być zobligowany do zwrotu otrzymanej korzyści, podczas gdy otrzymane środki pieniężne wykorzystał na bieżące potrzeby, a więc obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasł - tym bardziej, że wbrew twierdzeniom Sądu I instancji pozwany nie mógł się liczyć z obowiązkiem zwrotu otrzymanej kwoty, ponieważ nawet sam powód w momencie wypłacania świadczenia pozwanemu był przekonany, że jest ono wypłacane w należytej wysokości, a więc takiej wiedzy z pewnością nie mógł posiadać pozwany;

4. art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c., poprzez przyjęcie, że pozwany powinien być zobligowany do zwrotu otrzymanego świadczenia, podczas gdy żądanie powoda dotyczące zwrotu zostało wystosowane do pozwanego po ponad 3 latach od dnia wypłaty, pozwany przez cały ten okres (ale przede wszystkim w momencie wypłaty równoważnika) był w uzasadniony sposób przekonany o otrzymaniu świadczenia w należytej wysokości, a wypłacenie równoważnika w niewłaściwej wysokości nastąpiło z przyczyn obciążających powoda (na które pozwany nie miał najmniejszego wpływu) - które to okoliczności przemawiają za tym, że obecnie sformułowane żądanie zwrotu przez powoda jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, tym bardziej że pozwany nie jest w stanie - z uwagi na swoją sytuację finansową, ale również wykorzystanie otrzymanego świadczenia na bieżące wydatki i jego spożytkowanie - dokonać zwrotu żądanej przez powoda kwoty.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt I, poprzez oddalenie powództwa w całości, zmianę zaskarżonego wyroku w pkt III, poprzez jego uchylenie w całości, zmianę zaskarżonego wyroku w pkt IV, poprzez zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję według norm przepisanych oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za instancję odwoławczą.

W odpowiedzi na apelację, powód Skarb Państwa (...) (...) Oddział (...) w O. wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, za postępowanie przed Sądem II instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego S. Z. zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności, odnosząc się do zarzutów apelacji dotyczących naruszenia przez Sąd I instancji art. 410 k.c. w zw. z art. 8a ustawy z dnia 11 września 2003 roku o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, poprzez przyjęcie, że roszczenie powoda powinno przedawniać się w terminie 6-cioletnim oraz § 6 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących żołnierzom zawodowym oraz żołnierzom pełniącym służbę kandydacką w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze w zw. z art. 118 k.c., poprzez pominięcie okoliczności, że żołnierzowi zawodowemu równoważnik za niewydany w naturze ubiór jest wydawany w odstępach rocznych, Sąd Okręgowy w pełni podziela poczynione w tym zakresie przez Sąd Rejonowy ustalenia i przyjmuje je za swoje, zaś przytoczone zarzuty uznał za chybione.

Niewątpliwie do roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia mają zastosowanie ogólne terminy przedawnienia, a w konsekwencji Sąd Rejonowy słusznie przyjął, iż przedmiotowe roszczenie mogłoby się przedawnić na zasadach wyrażonych w art. 118 k.c.. Przy zastosowaniu wskazanego wyżej przepisu zarówno w brzmieniu sprzed wprowadzenia nowelizacji z dnia 09 lipca 2018 roku, jak i po jej wprowadzeniu, niniejsze roszczenie nie mogło zostać uznane za przedawnione, gdyż nie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej i nie ma charakteru świadczenia okresowego.

Odnosząc się natomiast do zarzutów apelującego dotyczących naruszenia przez Sąd I instancji art. 409 k.c. i art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c., należy podkreślić, iż dokonana przez Sąd Rejonowy ocena materiału dowodowego prowadząca do wniosku, że zasadne jest uwzględnienie powództwa – zdaniem Sądu Okręgowego – nie uwzględnia wszystkich aspektów sprawy i w konsekwencji nie jest oceną właściwą, zaś wskazane wyżej zarzuty okazały się zasadne. Analiza stanu faktycznego przedmiotowej sprawy prowadzi do wniosku, iż powód winien być uznany za bezpodstawnie zubożonego, a pozwany za osobę bezpodstawnie wzbogaconą. Bezsporne jest bowiem, iż powód w dniu 26 marca 2015 roku wypłacił na rzecz S. Z. kwotę 2.332 zł tytułem równoważnika mundurowego.

W przedmiotowej sprawie występują wszystkie niezbędne elementy do uznania, iż podstawą roszczenia powoda jest art. 405 k.c. i nast., a nie art. 410 k.c. Zgodnie z art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Powód natomiast był zobowiązany wobec pozwanego do wypłacenia mu, zgodnie z § 20 Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 stycznia 2015 roku w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących żołnierzom zawodowym oraz żołnierzom pełniącym służbę kandydacką w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze, równoważnika pieniężnego w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane mu w naturze. W tej sytuacji trudno uznać świadczenie spełnione przez powoda, jako świadczenie nienależne.

Natomiast treść art. 409 k.c. stanowi, iż obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 12 marca 2010 r., II PK 272/09 (Legalis nr 387312), Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 409 k.c. jest wyjątkiem od przewidzianej w art. 405 k.c. ogólnej zasady obowiązku zwrotu, dlatego przepis ten nie może być przedmiotem wykładni rozszerzającej. Wzbogacony nie odpowiada za przypadkową utratę przedmiotu wzbogacenia ani za takie jego zużycie, które definitywnie likwiduje wzbogacenie, czyli za zużycie bezproduktywne.

Odpadnięcie wzbogacenia następuje wyłącznie wtedy, gdy zużycie (utrata) korzyści nastąpiły bez surogatu i bez żadnej korzystnej zmiany w innej części majątku wzbogaconego, a zatem gdy nie ma różnicy między obecnym stanem majątku a stanem, który by istniał, gdyby nie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia (Tomasz Sokołowski, Komentarz do art. 409 kodeksu cywilnego. LEX 2014).

Przekładając w/w zważenia na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że pozwany wydając kwotę 2.332 zł, uzyskaną od powoda 3 lata temu na umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze, nie uzyskał do swojego majątku żadnego ekwiwalentu. Sporna kwota została wypłacona S. Z. w dniu 26 marca 2015 roku, podczas gdy pozostawał on w stosunku służby do grudnia 2016 roku. Sąd Okręgowy nie znajduje zatem podstaw do uznania, iż pozwany przez okres 1,5 roku służby nie spożytkował wypłaconych przez powoda środków finansowych zgodnie z ich przeznaczeniem, tj. na mundur i wyposażenie nie wydane mu w naturze.

Z treści art. 409 k.c. wynika, że przesłankami wygaśnięcia obowiązku zwrotu są zużycie lub utrata korzyści, dokonujące się w kwalifikowany i obiektywny sposób, a także brak świadomości okoliczności wskazujących na istnienie obowiązku zwrotu.

O obowiązku zwrotu świadczenia nienależnego decyduje powinność przewidywania obowiązku zwrotu. Oznacza zarówno sytuację, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również sytuację, gdy, co prawda, był subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu.

W ocenie Sądu Okręgowego, wbrew ustaleniom Sądu I instancji, pozwany S. Z. wyzbywając się korzyści, nie musiał się liczyć z obowiązkiem zwrotu. Pozwany nie miał bowiem wiedzy, że otrzymany w dniu 26 marca 2015 roku równoważnik mundurowy nie przysługiwał mu w takiej kwocie, w jakiej został wypłacony. Przyjąć należało, iż pozwany nie musiał być w stanie dokładnie określić, czy otrzymana ze wskazanego wyżej tytułu kwota jest prawidłowa, szczególnie, gdy miał świadomość, iż naliczenia jej dokonała jednostka zawodowo zajmująca się placami i dodatkami należnymi żołnierzom zawodowym.

Dla istnienia obowiązku z art. 409 k.c. wystarczająca jest ocena, że przekonanie wzbogaconego co do podstawy prawnej uzyskania korzyści nie znajdowało uzasadnienia w obiektywnych okolicznościach. W niniejszej sprawie, Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, iż to na stronie powodowej, jako na profesjonalście, którego staranność działania oceniana jest z zastosowaniem bardziej rygorystycznych kryteriów, spoczywał obowiązek zgodnego z przepisami, a szczególnie z Rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 stycznia 2015 roku w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących żołnierzom zawodowym oraz żołnierzom pełniącym służbę kandydacką w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze, wyliczenia i wypłacenia pozwanemu S. Z. należnego mu równoważnika mundurowego, przy uwzględnieniu wszystkich kryteriów mających wpływ na jego wysokości. Mając na uwadze powyższe, nie sposób zarzucać pozwanemu, że uznał wypłaconą mu przez powoda kwotę z tytułu równoważnika mundurowego za właściwą i od początku ją honorował, nie znajdując podstaw do jej dodatkowej weryfikacji.

S. Z. mając świadomość, iż wysokość wypłaconych mu środków finansowych została ustalona i skontrolowana przez fachowe służby kadrowo-księgowe (...) Oddziału (...) w O., nie był obowiązany liczyć się z ewentualnym obowiązkiem zwrotu otrzymanej kwoty ze względu na jej zawyżenie.

Przy interpretacji formuły „liczenia się z obowiązkiem zwrotu” (dobrej lub złej wiary przy wyzbyciu lub zużyciu korzyści) istotne są okoliczności faktyczne, na podstawie których można formułować ocenę, czy bezpodstawnie wzbogacony powinien jednak brać pod uwagę możliwy obowiązek zwrotu korzyści uprawnionemu. Chodzi zatem o świadomość takiego obowiązku *in concreto*, a nie obowiązku o charakterze ogólnym i obiektywnym. Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu nie jest uzależniona od zwinionego działania, lecz jest utożsamiana ze złą wiarą, do której ustalenia stosuje się kryteria obiektywne. Ten, kto przyjął świadczenie nienależne w chwili wyzbycia się korzyści powinien się liczyć z obowiązkiem zwrotu wtedy, gdy wie albo powinien wiedzieć lub przypuszczać, że mu się ono nie należy ze względu na wadliwą podstawę prawną bądź też możliwość jej odpadnięcia. Do ustalenia złej

wiary nie są istotne właściwości psychiczne danego podmiotu lecz to, czy przeciętny podmiot o takich samych cechach psychicznych zdawałby sobie sprawę z obowiązku zwrotu, a więc powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu jest kwestią świadomości wzbogaconego. Ustalenie tego stanu następuje na podstawie okoliczności, w których świadczenie nienależne zostało przez wzbogaconego uzyskane (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2016 roku, III CSK 267/15, Legalis nr 1507296).

Wbrew stanowisku powoda i Sądu Rejonowego, pozwanemu nie można czynić zarzutów, że powinien dodatkowo przeanalizować przepisy, na podstawie których przyznano mu równoważnik mundurowy, właściwie je interpretować, a co za tym idzie ponieść ryzyko ewentualnej zmiany w zakresie ich interpretacji i dodatkowo, we własnym zakresie, dokonać ponownego przeliczenia przysługującej mu kwoty.

Obowiązek liczenia się ze zwrotem korzyści w rozumieniu art. 409 k.c. nie może być też uzasadniany powszechną dostępnością do kwoty równoważników dla każdego z żołnierzy. Sam powód przez kilka lat po wypłaceniu pozwanemu spornej kwoty nie kwestionował jej wysokości i nie poddawał jej dodatkowej weryfikacji. Dopiero przeprowadzenie dodatkowej, drobiazgowej kontroli gospodarczo-finansowej w lutym 2018 roku umożliwiło wykrycie niedoboru i błędu powoda polegającego na przyznaniu S. Z. równoważnika mundurowego w zawyżonej kwocie.

Na gruncie niniejszej sprawy, zdaniem Sądu Okręgowego, iż Sąd I instancji błędnie przyjął, iż w niniejszej sprawie nie zachodzą podstawy i okoliczności zastosowania reguły wyrażonej w art. 409 k.c. Nie należało bowiem oczekiwać od pozwanego, że sam dopatrzy się ewentualnych podstaw do stwierdzenia nieważności decyzji, którą przyznano mu równoważnik mundurowy. Już w orzeczeniu z dnia 18 lipca 1952 r., C 809/52 (Legalis nr 181779) Sąd Najwyższy zauważył, że tylko wyjątkowe okoliczności mogłyby nakładać na obywatela obowiązek kontrolowania, czy właściwy organ państwowy przyznał mu świadczenie z zachowaniem przepisów prawa.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok Sądu I instancji w całości i oddalił powództwo, zaś konsekwentnie do powyższego korekcie podlegało orzeczenie o kosztach procesu zawarte w punkcie III i IV zaskarżonego wyroku. Skarb Państwa (...) (...) Oddział (...) w O. przegrał wniesione powództwo w całości, zatem zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu zobowiązany jest zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty w postępowaniu przed Sądem I instancji, a stanowiły je koszty zastępstwa procesowego, obliczone stosownie do § 2 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015r., poz.1804 ze zm).

O kosztach procesu przed Sądem II instancji (pkt II) również rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania. Skoro bowiem apelacja pozwanego okazała się zasadna, to – po myśli art. 98 k.p.c. – powoda obciąża obowiązek zwrotu kosztów procesu na rzecz strony pozwanej. Do kosztów tych Sąd Okręgowy zaliczył wynagrodzenie fachowego pełnomocnika, który reprezentował S. Z., w kwocie 450 zł, tj. w stawce wynikającej z § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804 z późn. zm.).

SSO Alicja Wiśniewska